

Vækstmarkeds- strategi

Indonesien

batik og business

Marts 2013

Regeringen

Vækstmarkeds- strategi

Indonesien

batik og business

Indhold

1. Regeringens vision for et styrket engagement med Indonesien	7
1.1 Vi vil mere i Indonesien	7
1.2 Vi har flere instrumenter til rådighed	8
1.3 Dansk eksport til Indonesien	11
2. Udfordringer og muligheder i Indonesien	12
3. Cleantech – miljø, grøn vækst, vedvarende energi og energibesparelse	15
4. Fødevarer og fødevareteknologi	18
5. Infrastruktur	20
6. Uddannelse	22
7. Forbrugs- og designvarer	24
8. Sundhed	26
9. Handlingsplan	27

1.

Regeringens vision for et styrket engagement med Indonesien

Indonesien er i dag verdens 16. største økonomi, og prognosen er, at landet i 2030 – hvis det formår at håndtere en række centrale udfordringer – vil være vokset til den syvendestørste økonomi i verden.

Uden at gøre stort væsen af sig, har Indonesien over de seneste 15 år oplevet en markant fremgang. Den økonomiske krise i Asien i 1997-1998 ramte det store sydøstasiatiske land hårdt og førte til grundlæggende politiske omvæltninger og vidtgående reformer. I dag er Indonesien et levende demokrati med en markant økonomisk udvikling med årlige vækstrater på 5-7 pct. over det seneste årti.¹ I en tid med global økonomisk afmatning bliver den indonesiske økonomi ved med at imponere, og Indonesien har klaret sig relativt upåvirket gennem den globale økonomiske krise. Det skyldes også, at den stabile indonesiske økonomi i stort omfang hviler på landets enorme hjemmemarked med en befolkning på mere end 240 millioner, og at (råvare)eksporten udgør en mindre del af økonomien.

Den indonesiske økonomi vokser ikke blot. Den er også robust, og den offentlige gælds andel af BNP er over de seneste 10 år faldet støt fra knap 60 pct. til omkring 25 pct. Inflationen, der tidligere var helt oppe omkring 20 pct., og som har redet landet som en mare, har de senere år ligget stabilt på omkring 5 pct.. Indkomsten per indbygger er vokset til næsten USD 5000² og er fortsat stigende.

Den indonesiske middelklasse vokser i de kommende år næsten eksplosivt, og forbrugertilliden til fremtiden er rekordhøj. Yderligere 90 millioner nye, købedygtige indonesere vil slutte sig til de allerede 45 millioner i middelklassen over de næste 15 års tid – den tredjestørste middelklasse i Asien efter Kina og Indien.³

Indonesien er som det største ASEAN-land også en drivende kraft i det regionale samarbejde i Sydøstasien. De ti ASEAN-lande har over de seneste to årtier udviklet et stadig tættere kommercielt og økonomisk samarbejde, blandt andet på baggrund af AFTA-frihandelsaftalen fra 1992. Med visionerne om etablering af et egentligt ASEAN indre marked i 2015 og et omfattende, regionalt, økonomisk partnerskab med ASEAN+6 landene (Kina, Japan, Korea, Indien, Australien og New Zealand), som – hvis realiseret – vil medføre verdens største frihandelsområde med 16 lande og mere end tre mia. mennesker, vil den stadig tættere regionale integration med Indonesien i centrum medføre nye perspektiver for produktion i Indonesien.

Mens udviklingen i Indonesien de seneste 15 år er gået relativt ubemærket hen i Danmark, har danske virksomheder i de seneste år gradvist fået øjnene op for, at Indonesien er et interessant land – ikke kun hvis man interesserer sig for batik, badeforferier og badminton, men i særdeleshed også, hvis det er business, man er ude efter.

1.1 Vi vil mere i Indonesien

Det er regeringens ambition, at Danmark og dansk erhvervsliv skal udnytte mulighederne i den voksende indonesiske økonomi og få større del i den indonesiske vækst, end tilfældet er i dag.

Det er regeringens mål, at Danmark skal mere end fordoble vareeksporten til Indonesien i perioden indtil 2016. For at opfylde målet vil regeringen arbejde aktivt for større dansk synlighed og tilstedeværelse i de sektorer og fora i Indonesien, hvor der er størst behov for og efterspørgsel efter dansk ekspertise og know-how.

¹World Bank 2012: "Indonesia Economic Quarterly: Rising to Present and Future Challenges"

²World Bank: <http://www.worldbank.org/> - USD 4636 (2011 – GDP/capita PPP)

³McKinsey 2012: "The Archipelago Economy: Unleashing Indonesia's Potential"

Regeringen vil bistå danske virksomheder og institutioner med at etablere sig på et indonesisk marked, der har masser af muligheder, men som også er forbundet med store udfordringer.

Som led heri skal Danmark også styrke det politiske samarbejde og partnerskab med Indonesien, så den danske stemme og danske synspunkter også vejer, når den indonesiske tyngde omsættes i landets stigende indflydelse regionalt og globalt.

Der er mange om buddet...

Danmark er ikke det eneste land der har fået øjnene op for Indonesien og landets økonomiske udvikling, der byder på muligheder på en lang række områder og inden for adskillige sektorer. Der er mange om buddet og mange aktører, der kæmper om indonesernes opmærksomhed. Danmark skal derfor være klar til at udnytte mulighederne, når de opstår – uanset område eller sektor.

... så vi skal fokusere

Samtidig er der behov for at fokusere på udvalgte og særligt lovende områder og sektorer, hvor Indonesiens hastige udvikling og den stigende efterspørgsel matches af danske styrkepositioner. Det drejer sig navnlig om 1) cleantech, 2), fødevarer og fødevareteknologi, 3) infrastruktur og 4) uddannelse.

Hertil kommer, at der med Indonesiens hurtigt voksende og købedygtige middelklasse er et stort og voksende potentiale for afsætning af 5) forbrugs- og designvarer samt for 6) produkter og løsninger inden for sundhedssektoren.

Det er navnlig inden for disse brede områder/sektorer, at regeringen vil søge at sætte proaktivt og strategisk ind i Indonesien. Mulighederne, udfordringerne og prioriteterne i regeringens indsats – både tværgående og inden for de enkelte sektorer – gennemgås nærmere i de efterfølgende afsnit.

1.2 Vi har flere instrumenter til rådighed

Regeringens strategi for engagementet i Indonesien er kendetegnet ved en række tværgående og sektorspecifikke tiltag, der reflekterer regeringens overordnede vækstmarkedsstrategi, som blev lanceret i maj 2012, samt dens konkrete og særlige udtryk i Indonesien.

Vi vil udnytte de tværgående tiltag i regeringens vækstmarkedsstrategi

Der ligger i regeringens overordnede vækstmarkedsstrategi en række tværgående tiltag, som også vil blive bragt i anvendelse i forhold til Indonesien. Det handler indledningsvis om at styrke dels forbindelserne med vækstmarkederne via relationsopbygning, dels den løbende dialog med danske virksomheder om erhvervslivets behov.

Dernæst fokuseres på eksportfremmeindsatsen. Konkret prioriteres de fælles eksportfremstød mod regeringens satsningsområder. 50 pct. af midlerne til fremstød øremærkes BRIK- og de øvrige vækstmarkeder, og det søges tilsikret, at andelen af SMVer, der benytter fremstødsordningen, øges eller som minimum fastholdes. Det handler også om at videreudvikle programmerne Eksportstart Vækst og Vitus Vækst, der leverer skræddersyet og individuel rådgivning til danske SMVer på vækstmarkederne, så endnu flere SMVer får succes på de nye markeder. Et yderligere eksportfremmemål er at styrke lokal tilstedeværelse på vækstmarkederne (f.eks. med fokus på sektorekspertise og Corporate Social Responsibility (CSR)) samt udvikle programmer, der understøtter fælles salgsindsatser målrettet konkrete og større forretningsmuligheder på vækstmarkederne.

Regeringens program for strategiske virksomhedsalliancer giver mulighed for, at større virksomheder kan gå sammen med SMV'er i et strategisk samarbejde. Det kan blandt andet indebære udbudsovervågning for en virksomhedsgruppe, gennemførelsen af markedsmonitorering og analyser samt Global Public Affairs aktiviteter.

Regeringen vil desuden styrke rådgivningen om finansiering på udvalgte vækstmarkeder for at facilitere tilvejebringelsen af nødvendig finansiering for danske virksomheder. I forhold til Indonesien sker det bl.a. ved – inden for rammerne af den overordnede vækstmarkedsstrategi – at oprette en dedikeret finansieringsrådgiverstilling i den sydøstasiatiske region. Denne skal bistå danske virksomheder ved bl.a. at formidle information om finansieringskilder – udover de kendte danske, som Investeringsfonden for Udviklingslande (IFU), herunder Klimainvesteringsfonden (KIF), der administreres af IFU, og Eksport Kredit Fonden (EKF) – og planlagte aktiviteter og projekter i regi af f.eks. Den Asiatiske Udviklingsbank, Verdensbankens mange faciliteter og Den Nordiske Investeringsbank.

Vi vil øge Danmarks synlighed og dele erfaringer

I tilgift til en række konkrete tiltag på de enkelte sektorspecifikke områder, som gennemgås i de senere afsnit, vil regeringen sætte yderligere ind i Indonesien med en række tværgående tiltag, som har til formål at øge synligheden af Danmark for indoneserne samt understøtte videns- og erfaringsdeling mellem danske aktører. Det drejer sig om følgende tiltag:

- Gennemføre flere højniveaubesøg til Indonesien – og mindst ét besøg årligt af en dansk minister med relevans for de udvalgte fokusområder i strategien. Fremme flere indonesiske besøg i Danmark af indonesiske virksomheder, institutioner og beslutningstagere.
- Etablering af et uformelt netværk af repræsentanter for danske virksomheder og investorer med erfaring fra Indonesien, der kan supplere ambassadens og Eksportrådets rådgivningsydelse og vejledning med konkrete erfaringer om etablering og drift af virksomhed i Indonesien. Det gælder også arbejdet med CSR, hvor der bl.a. kan trækkes på indonesiske samarbejdspartnere under udviklingsprogrammerne, f.eks. på antikorrupsionsområdet.
- Støtte op om etablering af konkret samarbejde og systematisk dialog mellem danske og indonesiske erhvervs- og brancheorganisationer på baggrund af blandt andet danske erfaringer med udviklingsorienterede projekter/redskaber (f.eks. 'twinning'). Dette kan bidrage til at nedbringe barrierer (handelsmæssige og kulturelle) samt med viden om at udvikle vidensplatforme og -konsortier inden for diverse sektorer, med henblik på at understøtte den kommercielle vækstmarkedsindsats.
- Understøtte mobiliteten for danske og indonesiske forretningsfolk ved fortsat at smidiggøre administrationen af Schengen visumregulativet i forhold til hurtigere visumudstedelse til repræsentanter for danske og lokale virksomheder og medvirke aktivt til en serviceminded og hurtig visumekspedition.
- I samarbejde med såvel private som offentlige aktører øge opmærksomheden om og kendskabet til Danmark i Indonesien gennem bl.a. en intensiveret kommunikationsindsats, herunder ved at udnytte nogle af de 'historier' og 'oplevelser' som Danmark og Indonesien har til fælles – som f.eks. badminton. Der er ikke tvivl om, at netop badminton er med til at definere Danmark for mange almindelige indonesere, og at sporten – både gennem kommunikation og konkrete events – samt vores fælles sociale og kulturelle bånd mere generelt kan bringes i spil til, at øge synligheden af Danmark og fremme danske (kommercielle) interesser, kompetencer og produkter i Indonesien..

Vi vil sikre samspil mellem alle instrumenter i det dansk-indonesiske samarbejde

I tillæg til de kommercielle og finansielle instrumenter, har Danmark hele paletten af udenrigs- og udviklingspolitiske instrumenter til rådighed i Indonesien. Danmarks forhold til det moderne Indonesien går i princippet helt tilbage til anerkendelsen af republikken i 1949. Udviklingssamarbejdet med Indonesien begyndte i 1999, og Indonesien er i dag et prioritetsland i den danske udviklingsbistand med fokuserede programmer inden for henholdsvis miljø, klima og energi, god regeringsførelse og Danida erhvervsinstrumenterne.

Det flerstrengede engagement i Indonesien giver rigtig gode forudsætninger for yderligere at understøtte den kommercielle indsats. Hvis vi skal lykkes med at placere Danmark centralt i den indonesiske udvikling, skal vi forstå at drage nytte af alle instrumenterne og ikke mindst deres samspil. Regeringen vil således fremme synergien mellem den kommercielle indsats, udviklingsengagementet og den politiske dialog med den indonesiske regering med henblik på, at øge kendskabet til og synligheden af danske styrkepositioner.

Det er regeringens målsætning, at Danmark skal fortsætte med at være en førende og aktiv partner for Indonesien på miljø-, klima- og energiområdet. Det vil ske gennem implementeringen af tredje fase af udviklingssamarbejdet inden for klima, energi og miljø og bl.a. ved at engagere Indonesien i aktiv deltagelse i Global Green Growth Forum (3GF), der finder sted i Danmark. Herudover kan Klimainvesteringsskuffen, via investeringer og rådgivning, udbrede anvendelsen af dansk teknologi på klimaområdet til fremme af danske klimainvesteringer i Indonesien.

Danmark skal også bidrage til en fortsat stabil og demokratisk udvikling i Indonesien gennem formuleringen og implementeringen af en ny fase af samarbejdet inden for demokrati, god regeringsførelse og korruptionsbekæmpelse. Regeringen vil samtidig arbejde for, at styrke den dansk-indonesiske politiske dialog om spørgsmål af gensidig interesse – både bilateralt, i regionale og i internationale fora.

Endelig skal vi udnytte det netværk og den brede berøringsflade, som vi allerede har i Indonesien som følge af Danida Business Partnerships (DBP), Danida Business Finance (DBF) og bistandsprogrammerne. Udover at projekter inden for DBF og DBP i sig selv kan være starten på en stærk kommerciel platform for danske virksomheder, skal et samspil mellem alle vores aktiviteter i Indonesien udbygges i relation til fremme af handel, investering og finansiering generelt.

Vi vil arbejde gennem EU og andre internationale fora

Forholdet mellem Danmark og Indonesien finder også sit udtryk gennem EU-Indonesien-forholdet, som er i fortsat udvikling. EU er Indonesiens fjerdestørste samhandelspartner, og EU tegner sig for mere end 10 pct. af Indonesiens totale eksterne handel. I 2009 underskrev EU og Indonesien en Partnerskabs- og Samarbejdsaftale, som etablerer en omfattende og ambitiøs ramme for den bilaterale dialog inden for en række sektorer af fælles interesse.

På det seneste har der også været intensive og konkrete drøftelser mellem Indonesien og EU med henblik på at igangsætte forhandlinger om en frihandelsaftale, der yderligere vil kunne styrke dansk erhvervslivs muligheder som følge af bl.a. reduktion af tolsatser og fjernelse af handelsbarrierer. Indonesien nyder tillige pt. godt af præferencestilling under GSP-ordningen vedrørende markedsadgang for udviklingslande.

Regeringen vil også styrke det aktive arbejde for at nedbringe de barrierer, som danske virksomheder står overfor i Indonesien. Det vil ske lokalt i samarbejde med EU-repræsentationen i Indonesien, i regi af Markedsadgangskomiteen i EU samt de danske, nordiske og europæiske handelshandels- og virksomhedssammenslutninger. Herudover vil det nye ICI+ samarbejde⁴ også kunne bidrage til at forbedre europæiske og danske virksomheders adgang til markedet gennem økonomisk støttede aktiviteter og ekspertise.

Danmark vil også gøre brug af de internationale forhandlinger om frihandel af bilaterale møder, samt styrke råd-

⁴ICI+ programmet blev introduceret af EU i 2012. Formålet er at genskabe EU's konkurrencefordel (i forhold til særligt de nye vækstmarkeder) ved at tilbyde europæiske virksomheder bedre markedsinformation, en platform for markedsadgang og støtte til forskellig handelsservice. I Indonesien implementeres initiativet gennem et konsortium bestående af de 5 største handelskamre (EU, UK, Tyskland, Frankrig og Benelux-landene), som også Danmark og danske virksomheder vil kunne drage fordel af.

givningen til virksomhederne for at fremme vilkår og rammebetingelser for danske aktører på vækstmarkederne.

1.3. Dansk eksport til Indonesien

Til trods for, at Indonesien med sine mere end 240 mio. indbyggere er verdens fjerde folkerigste nation og verdens 16. største økonomi, afspejles dette ikke i andelen af dansk eksport til landet. I 2011 var Indonesien således kun Danmarks 60. største eksportmarked for varer og blot Danmarks 11. største eksportmarked i Asien. Indonesien er kun en lille importør af danske varer med under 0,1 pct. af Danmarks samlede vareeksport og ca. 1 pct. af eksporten til Asien. Vareeksporten har været nogenlunde konstant i perioden 2000-2009, men voksede dog markant i 2010 til ca. 800 mio. kr., og faldt lidt tilbage i 2011. For 2012 forventes vareeksporten at komme op på ca. 900 mio. kr. Tjenesteeksporten var i 2011 ca. 1 mia. kr., hvoraf hovedparten bestod af indtægter fra søtransport på godt 800 mio. kr.

Set i forhold til en gruppe af sammenlignelige EU-lande har Danmarks markedsandel (for varer) historisk ligget på mellem 2-3 pct.

Den relativt begrænsede danske eksport set i forhold til sammenlignelige lande, sammenholdt med udsigten til fortsatte høje vækstrater i Indonesien, peger i retning af, at der er et betydeligt, uudnyttet eksportpotentiale for Danmark i Indonesien. Også når man sammenligner med Danmarks eksport til andre asiatiske vækstøkonomier. Indonesien nåede f.eks. i 2011 det samme velstandsniveau (BNP pr. capita), som Kina havde i 2008, men i 2008 var Danmarks vareeksport til Kina relativt set ca. tre gange så stor som til Indonesien i 2011 (korregeret for befolkningsstørrelse). Sammenligner man på tilsvarende vis med Danmarks eksport til et land som Vietnam, der har et lavere velstandsniveau end Indonesien, burde dansk eksport til Indonesien være hele otte gange større, end tilfældet er i dag.

Danmarks vareeksport til Indonesien i mio. kr. og sammenholdt med andre EU-landes vareeksport til Indonesien, 2000-2011

Kilde: Danmarks Statistik (vareeksporten, SITC²) og Eurostat (markedsandel, KN⁸)
Referencegruppe: Belgien, Østrig, Tyskland, Nederlandene, Finland og Sverige.

2. Udfordringer og muligheder i Indonesien

Indonesien byder på en række udfordringer og muligheder for de danske virksomheder, som befinder sig i Indonesien eller som ønsker at komme ind på markedet. En række af udfordringerne er velkendte fra vækstøkonomierne, bl.a. relaterende til markedsadgangsbarrierer, komplicerede regler, besværlige og omstændelige administrative og juridiske systemer samt ikke mindst korruption.

For Indonesien er der en række langsigtede og strukturelle udfordringer, der kan udgøre en akilleshæl for landets videre udvikling og vækst, hvis de ikke håndteres på tilstrækkelig vis:

- **Korruption:** Der er behov for en stærk indsats for at komme den omfattende korruption til livs. Korruptionen, som plager det politisk-administrative system, udgør en bremse på både offentlige og private investeringer. Mange initiativer er blevet søsat i løbet af de seneste 10 år, men der er lang vej igen, før Indonesien for alvor kommer korruptionen til livs.
- **Uddannelse:** Der er behov for at uddanne en voksende arbejdsstyrke til at imødekomme efterspørgslen fra fremtidens arbejdsmarked. På trods af en optrapning af offentlige uddannelsesinvesteringer, særligt på grundskoleniveau, så det offentlige uddannelsesbudget nu udgør tre pct. af BNP, vil Indonesien i fremtiden mangle uddannet arbejdskraft til at holde vækstmotoren i gang. Dette gælder især inden for det naturvidenskabelige område.
- **Bæredygtighed:** Der er behov for investeringer i 'grøn vækst' og for at sikre bæredygtig udvikling. Presset på Indonesiens naturressourcerigdom vokser under byrden fra den ekspanderende økonomi og energiefterspørgsel. Afskovning (som medfører en høj udledning af drivhusgasser), faldende biodiversitet og degradering af landets vandressourcer hører blandt de tendenser, som må bremses, hvis Indonesien skal opnå

bæredygtighed i væksten, så fremtidige generationers indtægtsgrundlag ikke kompromitteres.

- **Infrastruktur:** Der er allerede nu brug for en indsats for at løse de vækst-'flaskehalse', som følge af utilstrækkelig infrastruktur. Planlagte massive investeringer i transportinfrastruktur, reflekterer politisk vilje til at sikre forudsætningerne for fortsat vækst gennem udbygning og vedligeholdelse af vejnet og (luft)havne, mens infrastruktur i bredere forstand, så som adgang til elektricitet og vandforsyning samt affalds- og spildevandshåndtering, fortsat kræver opmærksomhed fra politisk side.

De sociale og miljømæssige rammebetingelser, som udenlandske virksomheder opererer under i Indonesien, kan variere meget fra sektor til sektor og i forhold til valg af lokal partner. Med den danske regeringens lancering af en mæglings- og klageinstitution for ansvarlig virksomhedsadfærd kan virksomheder blive indklaget for overtrædelser af OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder. Også af denne grund forventes det, at danske virksomheder, der opererer i Indonesien, får behov for at etablere strukturer til at styrke ansvarlig virksomhedsadfærd, internt og i relation til deres samarbejdspartnere. Fra Udenrigsministeriets og ambassadens side vil man kunne bistå hermed. Danske virksomheders høje bevidsthed om og praksis for ansvarlig virksomhedsadfærd gør dem dog samtidig attraktive som samarbejdspartnere for lokale virksomheder og myndigheder, der ønsker at være en del af et moderne og mere internationalt forretningsmiljø.

Indonesien befinder sig på en beskeden 128. plads på Verdensbankens 'Doing Business' rangliste, og de konkrete udfordringer og barrierer på det indonesiske marked – også for danske virksomheder – skal ikke undervurderes. En række danske virksomheder har dog allerede etableret sig i Indonesien og vist, at udfordringerne med snilde, omhu og tålmodighed kan overvindes, og at det er indsatsen værd.

Samtidig er der blandt de indonesiske politikere allerede en klar erkendelse af, at Indonesiens aktuelle og fremtidige udfordringer, og den politiske vilje, planerne og redskaberne til at tackle dem – nu og på længere sigt – i et vist omfang allerede er til stede. Den indonesiske regering har på flere områder fremlagt planer for, hvordan en række af landets udfordringer skal håndteres, som vil være drivende for de offentlige investeringer i de kommende år. Centralt står regeringens overordnede vækstplan for perioden 2011-25, den såkaldte 'MP3EI-vækstplan', som med bl.a. store investeringer inden for transport og infrastruktur sigter mod, at øge væksten til en niveau på 7 pct. årligt, samt bringe Indonesien til en plads blandt de udviklede lande allerede i 2025.

Men den indonesiske regering har også udarbejdet konkrete strategier og handlingsplaner for opnåelse af landets målsætninger inden for blandt andet klima, vedvarende energi og energikonservering, som bør give betydelige muligheder inden for danske styrkepositioner i de kommende år.

Der er samtidig en række gunstige forhold i Indonesien, som kan have en yderligere positiv indvirkning på den økonomiske vækst og for de kommercielle muligheder:

- *Indonesiens 'demografiske dividende'* kan udgøre endnu en drivkraft bag fortsat økonomisk vitalitet: Over halvdelen af Indonesiens befolkning er i dag under 29 år, og Indonesiens unge befolkning vil bidrage til fortsat stor vækst i arbejdsstyrken over de kommende 20 år.⁵
- *Den høje hjemlige efterspørgsel på varer og tjenester sikrer en høj grad af stabilitet i den indonesiske økonomi:* Den bemærkelsesværdige stabilitet, som den indonesiske økonomi har udvist under den globale konjunkturedgang, skyldes først og fremmest, at landets økonomiske optur også er drevet af indenlandsk forbrug og en voksende middelklasse.
- *Landets lave produktionsomkostninger udgør fortsat en komparativ fordel i tiltrækning af investeringer:* Udenlandske investorer kan drage fordel af landets lave pris-

⁵ Indonesia Investment Coordination Board (BKPM): <http://www.bkpm.go.id>

niveau på varer og ydelser, og de gør det. I de senere år er direkte udenlandske investeringer i Indonesien mere end fordoblet fra US\$ 7 mia. i 2008 til US\$ 18,9 mia. i 2011. Den indonesiske regering forventer en yderligere stigning på 26 pct. i 2012.

- *Indonesiens enorme naturressourcer kan, hvis udnyttet og anvendt ansvarligt, bidrage til yderligere vækst:* Indonesiens naturressourcer kan på forskellig vis bidrage til fortsat vækst og håndtering af en række af landets udfordringer, herunder blandt andet fødevarerforsyning og materialer til produktion.

Indonesiens strukturelle udfordringer på områder som f.eks. miljø, energiforsyning, sundhed og infrastruktur, koblet med prognoserne om fortsat høj økonomisk vækst samt en voksende middelklasse, giver samlet set store muligheder for de mange forskellige danske aktører, som kan tilbyde innovative løsninger, investeringer og produkter, der kan give afkast for såvel indonesere som danskere.

Fra dansk side har vi kort og godt den kompetence, der skal til, når der skal produceres løsninger og svar på en række af de indonesiske udfordringer.

3.

Cleantech – miljø, grøn vækst, vedvarende energi og energibesparelse

Indonesiens høje økonomiske vækst er ledsaget af stigende miljø- og energimæssige udfordringer. Her vil Danmark og vores erfaringer, ekspertise og know-how også i fremtiden kunne tilbyde grønne løsninger. Siden 2005 har Danmark arbejdet med miljø-, klima- og energispørgsmål i Indonesien og har i starten af 2013 igangsat næste fase af dette udviklingssamarbejde. Det nye miljø-, energi- og klimaprogram til næsten 300 mio. kr. er et ideelt udgangspunkt for, at Danmark også i de kommende år kan være en aktiv medspiller på området. Det skal vi være. Både gennem det bilaterale udviklingssamarbejde og i stigende grad også gennem inddragelse af danske institutioner og den private sektor, hvor dansk erhvervsliv kan bidrage med den nødvendige ekspertise og grøn teknologi indenfor områder som vedvarende energi, energibesparelse, miljøbeskyttelse indenfor vand, luft og ressourceeffektivitet, og i det hele taget miljøvenlig økonomisk udvikling. Her er der oplagte muligheder for samspil og for at udnytte den viden og adgang, som Danmark – qua udviklingssamarbejdet – har på miljø- og energiområdet. Klimainvesteringsfonden vil også kunne spille en central rolle ved at mobilisere offentlige og private midler til gennemførelse af kommercielt bæredygtige investeringer i Indonesien.

For den indonesiske regering er det i stigende grad en kerneprioritet at bibeholde fortsat økonomisk vækst samtidig med at miljø-, energi- og nu særligt klimaproblemer tackles. Udviklingen af landets i stigende grad utilstrækkelige infrastruktur er et centralt element i regeringens MP3EI-vækstplan, som er udviklet parallelt med – og indtil videre ikke tager højde for – Indonesiens internationalt anerkendte forpligtigelse til at nedbringe drivhusgasudledninger med 26 pct. i 2020. Både vækstplanen og den nationale klimahandlingsplan (RAN-GRK) vil imidlertid skulle integreres i udarbejdelsen af den kommende femårs udviklingsplan fra perioden 2014-2018 (RPJMN), og imple-

menteringen af begge planer vil kræve betydelig involvering af den private sektor – både hvad angår investeringer og for at tilvejebringe den nødvendige ekspertise i 'grønne løsninger'. Danske virksomheder vil, som frontløbere på det globale marked, kunne få en vigtig rolle at spille i leveringen af netop miljø- og energiløsninger af høj kvalitet.

Miljøplanlægning er til stadighed en udfordring i Indonesien, hvor miljøvurderinger (såkaldte EIAs) for større projekter med potentiel påvirkning af miljøet kun har været obligatoriske siden 2009. Danmark har siden 2005 støttet udviklingen og implementeringen af EIAs og strategiske miljøvurderinger (SEAs). Med udrulningen af MP3EI-vækstplanen vil behovet for miljøplanlægning og grønne løsninger indenfor vand, affaldshåndtering, byplanlægning osv. skabe nye muligheder for investeringer, eksport og konsulentvirksomhed.

Energiefterspørgslen i Indonesien vokser dobbelt så hurtigt som økonomien. Udover at øge den traditionelle energiforsyning er der et akut behov for energieffektivisering og for udvikling af storstilede vedvarende energiløsninger for at kunne gennemføre såvel vækstplanen MP3EI som klimaplanen RAN-GRK, hvor energi netop udgør et af fem prioritetsområder. Ifølge den indonesiske regerings 'Vision 25/25' skal ny og vedvarende energi udgøre 25 pct. af det nationale energimix i 2025. Samtidig øger udsigten til svindende, indonesiske fossile energireserver incitamentet for i stigende grad at investere i alternative energiformer. Betydelige energisubsidier, ikke mindst inden for miljøskadelige brændstoffer, udgør aktuelt en stor udfordring for investeringer i vedvarende energi og en hindring for storstilet omlægning til grønnere energiløsninger. Men regeringen har til hensigt over de kommende år at mindske subsidierne og gradvist lade brændstofpriserne reflektere markedspriserne.

Energiproblematikken i Indonesien – og en begyndende kulturel trend i retning mod social ansvarlighed og ‘green living’ – betyder samtidig, at private og offentlige institutioner i stigende grad interesserer sig for energieffektivisering og -besparelse. Indonesien har et betydeligt potentiale for energieffektiviseringer, ikke mindst i fire centrale produktionssektorer, der tilsammen udgør halvdelen af landets industrielle drivhusgasudledninger: cement-, tekstil-, metal- og fødevareproduktion. Den nationale Energiforskningshandlingsplan (RIKEN) fastslår, at energintensiteten i Indonesien skal sænkes med ca. 1 pct. årligt frem mod 2025. Ifølge RIKEN skal udvalgte industrier stå for 15-30 pct., den kommercielle bygningssektor for 25 pct. og privatboligsektoren for 10-30 pct. af denne reduktion. Danmark har via udviklingssamarbejdet over de senere

år støttet netop ‘energirevision’ i den private og offentlige sektor og vil også fremover arbejde med energieffektivitet inden for rammerne af udviklingsprogrammet. Hermed er Danmark også på det område centralt placeret for at kunne hjælpe dansk know-how, teknologi og dermed danske erhvervs- og investeringsinteresser på vej.

Regeringen vil

- Inden for rammerne af udviklingssamarbejdet og klimapuljen støtte den indonesiske regering, herunder Planlægningsministeriet, Miljøministeriet og Energiministeriet, i bl.a. at udvikle og gennemføre miljøvenlige og energirigtige politikker og planer.
- Bidrage til den indonesiske regerings udarbejdelse og konkrete gennemførelse af f.eks. strategiske miljøvurderinger, herunder gennem støtte til pilot- og demonstrationsprojekter.
- På systematisk vis dele sin viden og information om igangværende og planlagte aktiviteter på dette område med interesserede danske virksomheder og institutioner – herunder bistå med rådgivning og adgang til indonesiske beslutningstagere.
- Afsøge muligheder for at fremme et fagligt myndighedssamarbejde inden for grønne rammebetingelser, herunder anvende Danmarks energi- og miljøpolitiske kompetencer til aktivt at understøtte en grøn omstilling i Indonesien.
- Arbejde for en styrket markedsføring af danske miljø-, energi- og klimatilpasningsløsninger i samarbejde med erhvervet og det offentlige-private markedsføringskonsortium State of Green.
- Synliggøre danske kompetencer og løsninger gennem fokuserede erhvervsfremstød inden for vedvarende energi, energieffektivitet og miljøteknologiområdet samt bidrage til at matche danske og indonesiske virksomheder.
- Styrke samarbejdet og dialogen mellem relevante danske og indonesiske myndigheder på miljø-, klima- og energiområdet – også i regi af det bilaterale og internationale samarbejde.
- Knytte Indonesien – såvel regering som den private sektor – endnu tættere og på længerevarende basis til Global Green Growth Forum (3GF), hvor både den indonesiske regering og fremtrædende indonesiske erhvervsinteresser var repræsenteret i 2012.
- Fremme test, udvikling og demonstration af danske, grønne, teknologiske løsninger indenfor vand, luft og ressourceeffektivitet.
- Støtte udviklingen og etableringen af konkrete virksomhedssamarbejder mellem danske og indonesiske virksomheder inden for rammerne af Danida Business Partnerships og Klimainvesteringsfonden.
- Støtte at Klimainvesteringsfonden via investeringer og rådgivning kan udbrede anvendelsen af dansk teknologi på klimaområdet og fremme danske klimainvesteringer.
- Samarbejde med de indonesiske myndigheder om at forbedre landets utilstrækkelige infrastruktur vha. finansiering med Danida Business Finance og heri gennem inddragelse af den danske ressourcebase indenfor energiområdet.
- Fremme en snarlig igangsættelse af forhandlinger mellem EU og Indonesien om en frihandelsaftale – der også fremmer grøn vækst.

4. Fødevarer og fødevareteknologi

Som et af verdens mest biodiverse lande og et af de mest begunstigede lande i verden i forhold til naturressourcerigdom har Indonesien et solidt udgangspunkt for produktion inden for såvel landbrug som fiskeri og anden akvakultur. Landbrug er en af Indonesiens største sektorer målt i hænder og danner grundlag for millioner af menneskers levebrød.

Indonesien kan ikke på egen hånd brødføde sine omkring 240 millioner indbyggere. Fødevarer sikkerhed står derfor højt på den indonesiske regerings prioritetsliste, og en

række initiativer er sat i søen for at gøre fødevaresektoren mere produktiv – og dermed sætte ind overfor en aktuel udfordring, nemlig den lave produktivitet i landbrugssektoren.

På akvakulturområdet er det Indonesiens vision at blive verdens største producent af marine- og fiskeriprodukter i 2015. Da landet allerede indtager en tredjeplads, og da seks ud af i alt 64 globale “large marine ecosystems” er lokaliseret inden for Indonesiens grænser, er denne vision ikke urealistisk. En stor del af sektorens vækst skal bæres frem af hjemligt forbrug, og der er en betydelig plads til

udenlandske investorer i dette fiskeeventyr – et faktum som understreges af, at direkte udenlandske investeringer i sektoren voksede med mere end 70 pct. alene mellem 2009 og 2010.⁶

Den særlige danske ekspertise inden for fødevarerforarbejdning, fiskeri og akvakultur kan derfor omsættes på det indonesiske marked. Allerede i dag er fisk en af Danmarks primære eksportvarer til Indonesien, og med den voksende købedygtige middelklasse ser fremtidens afsætningspotentiale indenfor forarbejdede føde- og drikkevarer også ud til at vokse betragteligt de kommende år. Ifølge McKinsey vil der i år 2030 blive spenderet hele USD 194 mia. årligt på disse varer mod USD 73 mia. i 2011.⁷ Et stigende antal købelystne forbrugere skal endvidere sammenholdes med et voksende antal internationale supermarkeder, restauranter og bagerier i Indonesien, som alle bidrager til stadigt bedre distributionskanaler for forarbejdede fødevarer.

Lokale krav til produktion, registrering og salg (herunder halal, for andre fødevarer end svinekød) bunder i kulturelle forhold, som danske producenter også i Indonesien lærer at tilpasse sig. Et aspekt af disse krav er tekniske forhindringer, hvor en tættere dialog på myndighedsniveau med tiden vil kunne være en hjælp for danske virksomheder. Det drejer sig blandt andet om ganske betydelig behandlingstid for inspektion og registrering af virksomheder, som ønsker at eksportere til Indonesien.

Regeringen vil

- Markedsføre danske fødevarer og bæredygtig fødevareteknologi gennem målrettede fremstød i samarbejde med erhvervet.
- Støtte op om udviklingen/etableringen af konkret virksomhedssamarbejde mellem danske og indonesiske virksomheder, f.eks. inden for rammerne af Danida Business erhvervsinstrumenterne og IFU.
- Søge at udbygge netværksskabelse og markedsadgang for danske virksomheder gennem etablering af dialog og samarbejde mellem danske og indonesiske fødevaremyndigheder, herunder med henblik på at promovere dansk fødevaresikkerhed og danske veterinære standarder samt afhjælpe de tekniske forhindringer på det indonesiske marked.
- Opmuntre eksisterende danske eksportører og producenter i regionen til at fokusere yderligere på Indonesien som attraktivt marked.

⁶Oxford Business Group 2012, "The Report – Indonesia 2012"

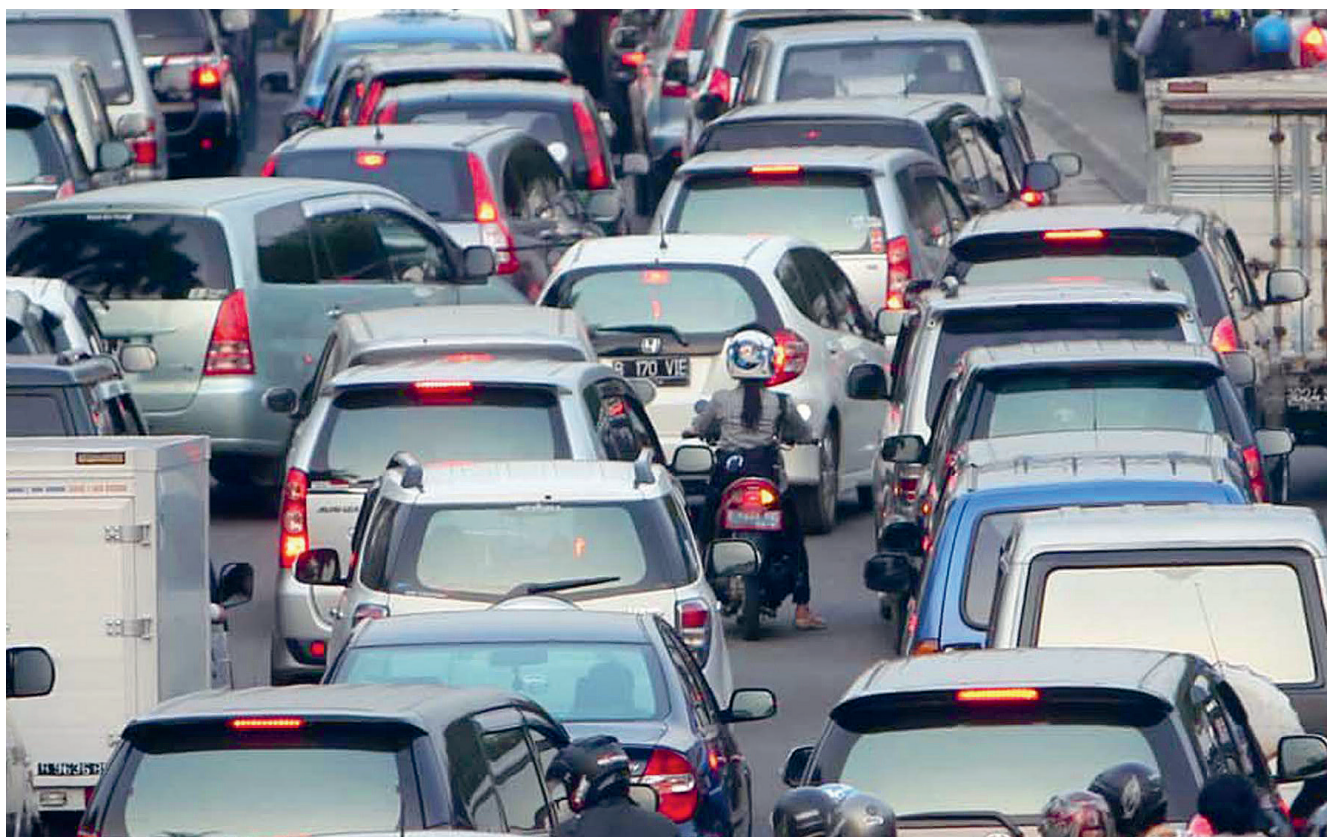
⁷McKinsey 2012: "The Archipelago Economy: Unleashing Indonesia's Potential"

5. Infrastruktur

Hvis Indonesien skal fastholde og endog udbygge væksten og den økonomiske udvikling, er transport og infrastrukturudbygning en af de mest afgørende sektorer. Hvis udfordringerne på dette område ikke håndteres, vil de kunne fungere som flaskehals og væksthæmmer. Udfordringerne er mange, men særligt bør nævnes behovet for effektivisering af landets havne, opgradering af vejnettet, samt en forbedring af elforsynings- og vandnettet. Der er ganske enkelt behov for massive investeringer i de kommende år, hvis den indonesiske regering skal gøre sig forhåbninger om at indfri målsætningen om at gøre Indonesien til en top-10 økonomi inden 2025.

Det er den indonesiske regering klar over og har derfor med MP3EI-vækstplanen allerede afsat USD 115 mia. til investeringer i infrastrukturen (igangværende og fremtidige projekter). Iagttagere peger dog på, at det reelle investeringsbehov er langt større, og at der skal investeres i omegnen af USD 70 mia. om året de næste fem år, såfremt det skal lykkes indoneserne at indfri målsætningen om en årlig vækstrate på minimum 7 pct..⁸

Fremtiden forventes at byde på en stigende urbanisering, hvor næsten 3/4 af indoneserne vil bo i byer i år 2030 mod ca. halvdelen i dag.

⁸Oxford Business Group 2012, "The Report – Indonesia 2012"

Det betyder infrastrukturelle udfordringer ikke kun i byerne, men også i mellem dem, hvilket allerede nu kan aflæses i stigende investeringer. Offentlige og private investeringer i infrastruktur udgjorde i 2009 3,9 pct. af det samlede BNP. I år 2015 forventes dette tal at stige til 5,9 pct. af BNP, og MP3EI vil her være et centralt instrument for fokusering og koordinering af investeringerne. MP3EI skal forsøge at koordinere initiativer til lands, vands og i luften, så man får mest mulig udbytte af indsatsen. Seks såkaldte økonomiske korridorer er etableret rundt om i landet, og spredningen af igangværende og planlagte projekter vidner om forfølgelsen af målet om bedre nationale og internationale forbindelser. Disse projekter tæller bl.a. havne på Sumatra, lufthavne på Java, containerhavne på Papua, vandprojekter på Bali samt en lang række vejprojekter.

Indonesien står også overfor en række udfordringer inden for vandsektoren. Det gælder både distribution af rent drikkevand og spildevandshåndtering, men også håndteringen af de tilbagevendende problemer med massive oversvømmelser i Jakarta og andre steder, som i stigende grad mødes af et klart folkeligt krav om at sikre tilstrækkelige og varige infrastrukturløsninger inden for sektoren.

Med de store investeringer i mente, repræsenterer denne sektor gode indtjeningsmuligheder for danske virksomheder, hvis man blot får andel i en lille del af fremtidens projekter. Danske styrkepositioner falder inden for flere dele af processen for udbygning og forbedring af infrastrukturen, herunder blandt andet Danmarks viden indenfor styring og koordinering af store infrastrukturprojekter.

Regeringen vil

- Etablere dialog – og på sigt samarbejde – mellem relevante danske og indonesiske myndigheder, bl.a. gennem formaliserede samarbejdsaftaler og –erklæringer til støtte for danske virksomheders samarbejde med indonesiske aktører.
- Støtte op om samarbejde mellem relevante danske professionelle organisationer og samarbejdspartnere inden for f.eks. byplanlægning og –udvikling, herunder industriområder.
- Følge potentialet tæt i forhold til de store indonesiske regeringsinitiativer, ikke mindst i relation til fremskridt i implementeringen af MP3EI. Dette vil ske i samarbejde med både indonesiske og danske aktører og vil danne grundlag for yderligere tiltag
- Styrke dialogen med de indonesiske myndigheder mhp. at finansiere infrastruktur indenfor elektricitet, vand og havne med Danida Business Finance.

6. Uddannelse

Indonesien oplever i disse år en forbedring af uddannelsessystemet i forhold til den obligatoriske skolegang og det generelle uddannelsesniveau. De seneste 15 år har den Indonesiske regering løbende opjusteret deres tilskud til uddannelse, hvilket betyder, at ni års obligatorisk skolegang nu officielt er gældende. Dette sker som led i en forbedring af befolkningens generelle uddannelsesniveau, hvor an-

delen af analfabeter blandt den yngre del af befolkningen (15-44 år) nu er nede på under to procent. En central udfordring er at fastholde fremskridtene og sikre øget kvalitet i de ni års obligatoriske skolegang for alle.

Men det alene er ikke tilstrækkeligt, og fremtiden vil stille højere krav til kvalitetsuddannelse, hvis man skal udnytte

vækstens momentum og undgå den såkaldte 'mellemindekompstfælde'. Landvindingerne i obligatorisk skolegang for alle gemmer således på nogle udfordringer i selve kvaliteten og indholdet af uddannelsen. Der er på visse områder også et misforhold mellem det, som efterspørges, og det, der uddannes i. Der er særligt mangel på folk med naturvidenskabelige uddannelser og færdigheder, da det ofte er for omkostningsfuldt at etablere uddannelsesprogrammer indenfor netop naturvidenskab.

Grundet misforholdet mellem det offentlige udbud af uddannelser og økonomiens efterspørgsel, spiller den private sektor en afgørende rolle i opgraderingen af den fremtidige arbejdsstyrkes uddannelsesniveau. Fra 1.-7. klasse er 7 pct. af skolerne private, for 7.-9. klasse er det 56 pct., og på gymnasialt niveau er det 67 pct., mens det for nystartede bachelorstuderende er op mod 70 pct. af eleverne, der studerer ved private uddannelsesinstitutioner.⁹ Uddannelse i Indonesien udgør således i høj grad et 'marked', og indonesere er på helt kontant vis parate til at investere i deres egen og deres børns fremtid.

I den sammenhæng har danske uddannelsesinstitutioner værdifulde kompetencer, som vil kunne gøre gavn på et stadigt voksende kommercielt orienteret uddannelsesmarked. De seneste år har danske videregående uddannelsesinstitutioner gjort sig afgørende erfaringer indenfor internationale udvidelser. De kan vise sig at være særdeles brugbare i en indonesisk sammenhæng.

Regeringen vil

- Opfordre til og støtte op om samarbejde mellem danske og indonesiske uddannelsesinstitutioner bl.a. med særligt fokus på det naturvidenskabelige område og forretningsorienterede uddannelser.
- Støtte det strategiske forskningssamarbejde under Det Rådgivende Forskningsfaglige Udvalg og fremme en øget udveksling af viden og erfaringer mellem danske og indonesiske videregående uddannelsesinstitutioner.
- Understrege at Indonesien er et prioritetsland for modtagelse af udviklingsrelaterede forskningsmidler og tilskynde til et øget samarbejde mellem danske og indonesiske forskningsinstitutioner.

⁹Oxford Business Group 2012, "The Report – Indonesia 2012,"

7. Forbrugs- og designvarer

Indonesiens voksende middelklasse medfører en større efterspørgsel på forbrugsgoder indenfor design og livsstil. En middelklasse på 135 millioner i 2030 taler sit tydelige sprog om markedets størrelse. Dertil kommer, at indoneserne trodser den globale økonomiske afmatning ved at vise en konsekvent positiv forbrugertillid. Man sparer altså ikke kun op af sin stigende indkomst, men sender også mange af pengene ud i samfundet gennem forbrug.

Denne tendens kan tydeligt ses i eksempelvis hovedstaden Jakarta, der har et af verdens højeste antal indkøbscentre. Detailmarkedet voksede med 14-15 pct. i 2010, hvor også et stigende antal luksusbrands entrerede det indonesiske marked. Og Jakarta og Indonesien er ikke færdige med at udvide. Seneste skud på stammen er Galeries Lafayette, som i midten af 2013 åbner i Jakarta, ligesom IKEA ventes at åbne et varehus i hovedstaden indenfor de næste par år.

Det er særligt markedet for design-, mærke- og luksusvarer, som tiltrækker international opmærksomhed. Branchefolk vurderer, at Indonesien vil være det største luksusvaremarked i Sydøstasien indenfor de kommende fem år. Danske virksomheder vil kunne tilbyde den købelystne indonesiske befolkning en lang række luksus- og forbrugsvarer. Selvom trenden er opadgående, har mange internationale mærke- og luksusvareproducenter dog endnu ikke fuldt ud fået øjnene op for Indonesien og særligt byerne uden for Jakarta. Så også på dette område kan der være oplagte "first mover"-fordele.

Regeringen vil

- Afsøge mulighederne for at styrke markedsføringen af danske forbrugs- og designvarer.
- Søge at gennemføre fokuserede fremstødsaktiviteter for dansk design og livsstil i de fremmeste indonesiske indkøbscentre.
- Arbejde for at øge kendskabet til Danmark, danske brands og opfattelsen af Danmark som noget, der forbindes med kvalitet, holdbarhed og design. Det kan bl.a. ske gennem højniveaubesøg og ved at udnytte kendskabet i Indonesien til berømte danske idrætsudøvere og kunstnere og andre fælles referencepunkter gennem historien.
- Undersøge mulighederne for øgede bevillinger med henblik på at øge offentlighedsdiplomatiets omkring danske kompetencer inden for blandt andet design og livsstil.
- Afsøge mulighederne for at styrke kultursamarbejdet – med henblik på de direkte eksportmuligheder som følger heraf, såvel som de afsmittende effekter, kultureksport har på den bredere interesse for danske produkter og dansk livsstil.

8. Sundhed

I 2004 satte den indonesiske regering et mål om universel sundhedsforsikring i 2014. Dette program har allerede hjulpet 76 millioner indonesere, men endemålet bliver svært at nå allerede i 2014. Her er der især udfordringer i relation til forebyggende behandling, et velfungerende finansierings-system samt at opnå enighed blandt sektorens mange interessenter om fremtidens prioriteter.

En af Indonesiens store udfordringer er ørigets enorme befolkningsstørrelse kombineret med de helt særlige udfordringer, som følger af at være et ørige med omtrent 18.000 øer. Regeringen har siden 2000 forsøgt at imødekomme de særlige behov gennem en decentralisering af landets sundhedsprogrammer, så regionerne bedre kunne efterkomme lokale behov. Denne decentralisering har dog haft blandede resultater, idet utilstrækkelig lokal kapacitet og komplekse koordinationsudfordringer har påvirket leveringen af sundhedsydelser i visse provinser.

I et forsøg på at afhjælpe problemerne med decentraliseringen af sundhedssektoren og implementeringen af målsætningen om universel sundhedsforsikring, har Indonesien gjort udenlandske investeringer og ejerskab nemmere. Dette er gjort med det formål at tiltrække udenlandsk, medicinsk know-how og investeringer til sektoren som helhed.

Den voksende og stadigt rigere middelklasse efterspørger dog ikke kun en velfungerende sundhedssektor. I takt med at livsstilssygdomme gør sit indtog, efterspørges også adgang til kvalitativ medicinering fra en stærkt fragmenteret medicinalindustri, ligesom forebyggelsesindsatser ventes at få stigende opmærksomhed de kommende år.

Indonesien er medlem af WTO og har underskrevet organisationens aftale om intellektuel ejendomsret (TRIPs) og har i den forbindelse udvidet patentbeskyttelsen fra 14 til 20 år. Så selvom der stadig er udfordringer i forhold til priskontrol og håndhævelsen af immaterialret, besidder

sektoren et attraktivt fundament grundet den voksende befolkning (ikke mindst middelklassen), højere levetid og højere levestandard.

Danske teknologier og produkter vil kunne bidrage til løsning af en lang række af Indonesiens udfordringer indenfor sundhedssektoren. Den danske medicinalindustri vil især kunne bidrage til at afhjælpe mange af middelklassens voksende livsstilssygdomme.

Regeringen vil

- Understøtte en tættere dialog og et evt. formaliseret samarbejde mellem de indonesiske og danske sundhedsmyndigheder
- Afvikle et indonesisk delegationsbesøg på højt niveau med dansk ministermodtagelse og koordinere fokuserede besøgsprogrammer med henblik på at synliggøre danske styrkepositioner indenfor sundheds- og velfærdsområdet.
- Arbejde for en styrket markedsføring af danske sundhedsløsninger ved indgående besøg bl.a. via det offentlige-private markedsføringskonsortium for sundheds- og velfærds løsninger
- Arbejde for en klarere profil i Indonesien af Danmark som et land med et omkostningseffektivt og højkvalitets sundhedssystem

9. Handlingsplan

Ansvarlig	Handling	Forventet resultat	Tidshorisont
Tværgående tiltag			
Udenrigsministeriet	Større internationale projekter i vækstmarkeder kræver muskler og tidlig identifikation. Eksportrådet vil hjælpe virksomhederne til at levere systemløsninger af skræddersyede danske kompetencer i en strategisk virksomhedsalliance, hvor store virksomheder trækker SMV'erne med sig	Der etableres en strategisk virksomhedsalliance inden for en af regeringens prioritetssektorer med henblik på at bearbejde konkrete forretningsmuligheder på markedet	Etableres i 2013 og frem
Udenrigsministeriet	Sikre synergi og samspil mellem alle GoGlobal-instrumenterne samt Danmarks kommercielle, finansielle, udviklingspolitiske og politiske engagement og samarbejde med Indonesien	Sikre at Danmark er centralt placeret i den indonesiske udvikling, herunder øge synligheden af danske produkter og styrkepositioner	Løbende
Udenrigsministeriet	Styrke samarbejdet med de indonesiske myndigheder indenfor Danida Business Finance finansiering, herunder særligt inden for danske styrkepositioner som cleantech, transport og infrastruktur	Øge antallet af udviklingsprojekter og derved samtidig bidrage til mulighederne for den danske resourcebase	Løbende
Udenrigsministeriet, Erhvervs- og Vækstministeriet	Tilbyde konkret CSR-assistance til danske virksomheder og deres lokale partnere i forbindelse med CSR-aktiviteter inden for rammerne af Danida Business Partnerships-programmet (DBP), og som rådgivning ved årlige workshops samt i form af vurderinger af lokale partners CSR-niveau. Der vil blive arbejdet for synergi mellem CSR-aktiviteterne inden for udviklingsbistanden og den kommercielle rådgivning	Styrke virksomhedernes CSR-aktiviteter inden for DBP, afholde én årlig CSR-workshop og gennemføre 5 årlige CSR-vurderinger i TC regi. Orienter lokale NGO'er om oprettelsen af mæglings- og klageinstitutionen	2013-16
Udenrigsministeriet	Etablering af et uformelt netværk af repræsentanter for danske virksomheder med erfaringer fra Indonesien	Styrke erfaringsdeling mellem danske virksomheder om bl.a. rammebetingelser og mulighederne for at etablere sig og drive virksomhed på det indonesiske marked	Løbende

Ansvarlig	Handling	Forventet resultat	Tidshorisont
Tværgående tiltag – fortsat			
Dansk Industri, Udenrigsministeriet	Understøtte etablering af samarbejde mellem danske og indonesiske erhvervs- og brancheorganisationer	Bidrage til at nedbringe barrierer (handelsmæssige og kulturelle) samt udvikle vidensplatforme og -konsortier inden for diverse sektorer for at understøtte den kommercielle vækstmarkedsindsats	Løbende
Udenrigsministeriet	Afholdelse af dansk-indonesisk "Business Seminar" i forbindelse med handels- og investeringsministers besøg i Indonesien sammen med en dansk erhvervsdelegation	Fremme konkrete samarbejdsmuligheder og netværk- og kontaktskabelse mellem danske og indonesiske virksomheder og institutioner	Marts 2013
Udenrigsministeriet	Underskrivelse af aftale om styrkelse af de bilaterale relationer i forbindelse med udenrigsministerens forventede besøg i første halvår 2013	Styrke den overordnede politiske dialog med Indonesien – også i forhold til at understøtte det kommercielle arbejde	Første halvår 2013
Relevante ressortministerier	Gennemføre flere officielle besøg og besøg på embedsmandsniveau – herunder mindst ét besøg årligt af en dansk minister med relevans for de udvalgte fokusområder – samt opfordre til flere indonesiske besøg i Danmark af indonesiske virksomheder, institutioner og beslutningstagere	Sikre politisk opbakning og støtte til danske virksomheder i Indonesien inden danske fokusområder samt øge interessen for og viden om Danmark blandt indonesiske nøgleaktører	Løbende
Udenrigsministeriet	Aktivt støtte op om og bidrage til regionalt og internationalt samarbejde, herunder igangsættelsen af og gennemførelsen af forhandlinger om en frihandelsaftale mellem EU og Indonesien i tråd med danske prioriteter	Lancering af forhandlingerne om en EU-Indonesien frihandelsaftale, der kan yderligere styrke danske og europæiske virksomheders muligheder på det indonesiske marked	Løbende
Udenrigsministeriet i samarbejde med relevante offentlige og private aktører	Intensivere og fokusere kommunikationsindsatsen og branding af Danmark, herunder gennem en klarere profil for ambassaden på de sociale medier, samt ved at udnytte fælles historier og oplevelser, f.eks. inden for sport og kultur	Øge opmærksomhed om og kendskab til Danmark og danskerne i Indonesien med henblik på de direkte og afledte eksportmuligheder som følger heraf	Første halvår 2013 og løbende
Udenrigsministeriet	Fortsat smidiggøre administrativt af Schengen visumregulativet i forhold til hurtigere visumudstedelse til repræsentanter for danske og lokale virksomheder og medvirke aktivt til en serviceminded og hurtig visumekspedition	Understøtte mobiliteten for danske og indonesiske forretningsfolk	Løbende

Ansvarlig	Handling	Forventet resultat	Tidshorisont
Cleantech – miljø, grøn vækst, vedvarende energi og energibesparelse			
Udenrigsministeriet	Inden for rammerne af udviklings-samarbejdet og klimapuljen støtte den indonesiske regering, herunder Planlægningsministeriet, Miljøministeriet og Energiministeriet, i bl.a. at udvikle og gennemføre miljøvenlige og energirigtige politikker og planer	Styrke Indonesiens politiske målsætning på miljø-, klima- og energiområdet	Løbende
Udenrigsministeriet	Bidrage til den indonesiske regerings udarbejdelse og konkrete gennemførelse af f.eks. strategiske miljøvurderinger, herunder gennem støtte til pilot- og demonstrationsprojekter	Styrke kapacitetsopbygningen, særligt på lokalt plan	Løbende
Udenrigsministeriet	På systematisk vis dele viden og information om igangværende og planlagte aktiviteter med interesserede danske virksomheder og institutioner, herunder bistå med rådgivning og adgang til indonesiske beslutningstagere	Netværks-, kontaktskabelse og adgang for danske virksomheder	Løbende
Udenrigsministeriet	Støtte udvikling og etablering af konkret virksomhedssamarbejde mellem danske og indonesiske virksomheder inden for rammerne af Danida Business Partnerships og Klimainvesteringsfonden	Fremme af konkret samarbejde mellem danske og indonesiske virksomheder	Løbende
Udenrigsministeriet	Styrke samarbejdet med de indonesiske myndigheder om at forbedre energiinfrastrukturen via finansiering med DBF med udgangspunkt i de danske styrkepositioner	Styrke den strategiske dialog med de indonesiske myndigheder og sikre de danske virksomheder en kommerciel platform	Løbende
Miljøministeriet	Fremme test, udvikling og demonstration af danske, grønne, teknologiske løsninger indenfor vand, luft og ressourceeffektivitet	Showcase dansk miljøteknologi i Indonesien	Løbende
Miljøministeriet	Støtte op om flere højniveaubesøg til og fra Indonesien	Styrke samarbejdet på miljøområdet	2013/14
Klima-, energi- og bygningsministeriet	Afsøge muligheder for at fremme et fagligt myndighedssamarbejde inden for grønne rammebetingelser	Afklaring af videre muligheder for et fagligt myndighedsarbejde med henblik på at understøtte en grøn omstilling i Indonesien gennem erfaringsudveksling og samarbejde med afsæt i danske energipolitiske kompetencer/erfaringer	2013

Ansvarlig	Handling	Forventet resultat	Tidshorisont
Cleantech – miljø, grøn vækst, vedvarende energi og energibesparelse – forsat			
Erhvervs- og Vækstministeriet, (State of Green) Miljøministeriet, Klima-, energi- og bygnings- ministeriet, Udenrigsministeriet	Arbejde for en styrket markedsfø- ring af danske miljø-, energi- og klimatilpasningsløsninger i samarbejde med erhvervet og det offentlige-private markedsførings- konsortium State of Green, fx gen- nem fokuserede besøgsprogrammer for journalister og politiske og kom- mercielle beslutningstagere	Øge synligheden af danske styrke- positioner	Løbende
Miljøministeriet, Udenrigsministeriet	Søge at matche konkrete danske og indonesiske virksomheder, særligt hvor danske erfaringer og ekspertise matcher den indonesiske efterspørgsel	Fremme af konkret samarbejde mellem danske og indonesiske virk- somheder	Løbende
Udenrigsministeriet	Styrke samarbejdet og dialogen mellem relevante danske og indo- nesiske myndigheder på området – også i regi af det bilaterale og internationale samarbejde	Politisk kontaktskabelse til støtte for erhvervslivets muligheder	Løbende
Statsministeriet, Udenrigsministeriet	Knytte Indonesien – såvel regering som den private sektor – endnu tæt- tere og på længerevarende basis til Global Green Growth Forum (3GF)	Sikre aktiv deltagelse af Indonesien i 3GF	2013

Ansvarlig	Handling	Forventet resultat	Tidshorisont
Fødevarer og fødevareteknologi			
Fødevareministeriet, Udenrigsministeriet	Målrettede fremstød i samarbejde med erhvervet	Markedsføre danske fødevarer, standarder og bæredygtig fødevareteknologi over for indonesiske nøgleaktører	Løbende
Udenrigsministeriet	Understøtte udviklingen og etableringen af konkret virksomhedssamarbejde mellem danske og indonesiske virksomheder, f.eks. inden for rammerne af Danida Business Partnership og IFU	Konkrete partnerskaber mellem danske og indonesiske virksomheder	Løbende
Fødevareministeriet, Fødevarestyrelsen	Etablering af erhvervsorienteret dialog og samarbejde mellem danske og indonesiske fødevaremyndigheder, herunder promovning af dansk fødevaresikkerhed og danske veterinære standarder, samt afhjælpe identificerede tekniske forhindringer på det indonesiske marked.	Udvikling af myndighedsnetværk af betydning for markedsåbning og styrket markedsadgang for danske virksomheder	Løbende
Udenrigsministeriet, Fødevareministeriet	Opmuntre eksisterende danske eksportører og producenter i regionen til at fokusere yderligere på Indonesien som attraktivt marked	Udbrede danske virksomheders kendskab til og engagement på det indonesiske marked	Løbende

Ansvarlig	Handling	Forventet resultat	Tidshorisont
Infrastruktur			
Transportministeriet, Erhvervs- og Vækstministeriet/Søfartsstyrelsen	Indgåelse af dansk-indonesisk Memorandum of Understanding om transport, herunder søtransport, og infrastruktur	Etablere dialog – og på sigt samarbejde – mellem relevante danske og indonesiske myndigheder til støtte for danske virksomheders samarbejde med indonesiske aktører	2013
Relevante organisationer/myndigheder, herunder danske kommuner og byer	Støtte op om samarbejde mellem relevante danske professionelle organisationer og samarbejdspartnere inden for f.eks. byplanlægning og -udvikling, herunder støtte op om konkret by-by samarbejde	Støtte en bæredygtig udvikling af Indonesiens byområder og fremme af danske kompetencer på området	2013 og løbende
Udenrigsministeriet	Løbende følge og kortlægge udarbejdelsen og implementeringen af store indonesiske regeringsinitiativer på infrastruktur- og transportområdet, herunder MP3EI-vækstplanen	Identificere muligheder for danske virksomheder i relation til de indonesiske infrastrukturinvesteringer	Løbende
Udenrigsministeriet	Styrke samarbejdet med de indonesiske myndigheder mhp. at finansiere infrastruktur inden for vand, elektricitet og havne med Danida Business Finance	Styrke den strategiske dialog med de indonesiske myndigheder og sikre de danske virksomheder en platform	Løbende

Ansvarlig	Handling	Forventet resultat	Tidshorisont
Uddannelse			
Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser	Opfordre og bistå til samarbejde mellem danske og indonesiske uddannelsesinstitutioner bl.a. med særligt fokus på det naturvidenskabelige område og forretningsorienterede uddannelser	Fælles uddannelsesaktiviteter, tiltrækning af talent, understøtte videndeling	Løbende
Udenrigsministeriet	Støtte det strategiske forsknings-samarbejde under Det Rådgivende Forskningsfaglige Udvalg og fremme en øget udveksling af viden og erfaringer mellem danske og indonesiske videregående uddannelsesinstitutioner	Skabe nye kontakter og samarbejder på uddannelses- og forskningsområdet	Løbende
Udenrigsministeriet	Understrege at Indonesien er et prioritetsland for modtagelse af udviklingsrelaterede forskningsmidler og tilskynde til et øget samarbejde mellem danske og indonesiske forskningsinstitutioner.	Øget samarbejde mellem danske og indonesiske forskningsinstitutioner og iværksættelse af flere konkrete forskningsprojekter	2013/14

Ansvarlig	Handling	Forventet resultat	Tidshorisont
Forbrugs- og designvarer			
Erhvervs- og Vækstministeriet (DANISH), Udenrigsministeriet	Afsøge muligheden for at styrke markedsføringen af danske forbrugs- og designvarer i samarbejde med DANISH	Markedsføring af danske design- og livsstilsprodukter	Løbende
Udenrigsministeriet	Gennemføre fokuserede fremstødsaktiviteter for dansk design og livsstil, herunder blandt andet gennem højniveaubesøg samt 'pop up' shops i førende indonesiske indkøbscentre	Markedsføring af Danmark, danske brands og opfattelsen af Danmark som noget, der forbindes med kvalitet, holdbarhed og design	Løbende
Udenrigsministeriet	Undersøge mulighederne for øgede bevillinger med henblik på at øge offentlighedsdiplomati	Øge kendskabet til danske kompetencer inden for blandt andet design og livsstil	2013/14
Kulturministeriet	Afsøge muligheder for relationsopbygning og netværksdannelse mellem danske og indonesiske kulturaktører, bl.a. gennem gensidige besøgsprogrammer.	Øge kendskabet til og interessen for dansk kunst og kultur, herunder design.	Løbende

Ansvarlig	Handling	Forventet resultat	Tidshorisont
Sundhed			
Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse	Understøtte en tættere dialog og et evt. formaliseret samarbejde mellem de indonesiske og danske sundhedsmyndigheder.	Styrke Danmarks position som attraktiv samarbejdspartner inden for sundheds- og velfærdsområdet	Løbende
Erhvervs- og vækstministeriet (Healthcare Denmark), Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse, Udenrigsministeriet	Afvikle et indonesisk delegationsbesøg på højt niveau med dansk ministermodtagelse og koordinere fokuserede besøgsprogrammer med henblik på at synliggøre danske styrkepositioner indenfor sundheds- og velfærdsområdet.	Højne indsigt i det danske sundhedsområde. En mere klar profil af Danmark som et land med et omkostningseffektivt og højkvalitets sundhedssystem	2013 og frem
Erhvervs- og vækstministeriet (Healthcare Denmark), Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse, Udenrigsministeriet	Arbejde for en styrket markedsføring af danske sundhedsløsninger ved indgående besøg bl.a via det offentlige-private markedsføringskonsortium for sundheds- og velfærdsløsninger	Forhøjet kendskab til Danmarks styrker og kompetencer inden for sundheds- og velfærdsområdet	Løbende

Vækstmarkedsstrategi

Indonesien batik og business

2012/2013:17

Såfremt spørgsmål kan henvendelse rettes til:

Erhvervs- og Vækstministeriet

Slotsholmsgade 10-12

1216 København K

Tlf. : +45 33 92 33 50

Udenrigsministeriet

Asiatisk Plads 2

1448 København K

Tlf.: +45 33 92 00 00

Elektronisk publikation

978-87-92985-23-1

Design

e-Types & India

Foto

Colourbox samt fotos

fra Danmarks ambassade i Indonesien

Web

Publikationen kan hentes på

www.um.dk og www.evm.dk

